

KERÉKGYÁRTÓ JUDIT: ELŐRELÉPÉS (ÉS NEHÉZSÉGEK) A BÁZELI SZABÁLYOZÁSI REFORMOK ÁTÜLTETÉSÉBEN

A Bázeli Bankfelügyeleti Bizottság (Basel Committee of Banking Supervision – BCBS, vagy Bázeli Bizottság), már a hetedik jelentését készítette el a G20 országok vezetői számára - ezek 2016. őszi csúcstalálkozójára - amelyben beszámol a bázeli pénzügyi szabályozási reformcsomag (Bázel III) implementációjában elért előrelépésekről, problémákról. A jelentés a BCBS által végzett szabályozási konzisztencia értékelési program (Regulatory Consistency Assessment Programme, RCAP) eredményeit összegzi, főként a tagállamokban, illetve az Európai Unióban elért eredmények alapján. Azóta elkészült a bizottság tizenegyedik helyzetjelentése is, amely részletezettebb és frissebb információkat tartalmaz a szabályozási keret tagállami átültetéséről, ráadásul 2016 decemberére minden tagállamra és -térsgre vonatkozóan lezárult a kockázat-alapú tőkekövetelményekre vonatkozó sztenderdek átültetésének vizsgálata.

Háttér

A 2008-ban kezdődő pénzügyi válságra reagálva a Bázeli Bizottság továbbfejlesztette az általa a hitelintézetek tőkekövetelményének harmonizálására kidolgozott korábbi keretegyezményt, a cél a szavatoló tőke veszteség elnyelő képességének erősítése és a hitelintézetek megfelelő likviditási szintje fenntartásának biztosítása volt. Ennek eredményeképpen a G20-as országok állam- és kormányfői 2010 novemberében tartott csúcstalálkozójukon jóváhagyták a **Bázel III. normacsomagot**¹. A keretrendszer három fő pillére korábbi változataihoz hasonlóan a tőkeszabályozás, a felügyeleti felülvizsgálat, valamint a piaci fegyelem, illetve az átláthatóság biztosítása, de az átdolgozás változást hozott a tőkekövetelmények mennyiségi és minőségi összetételének módosításával, a rendszerszinten jelentős intézmények (G-SIIs, D-SIIs) külön kezelésével, a likviditási kockázat szabályozásával, valamint a tőkeáttételi mutató fogalmának bevezetésével. A 3. pilléres nyilvánosságra hozatali követelmények felülvizsgált változata hamarosan érvénybe lép, a nagykockázat mérésére és ellenőrzésére vonatkozó végleges sztenderdek 2014-re készültek el, és 2019-től lesznek hatályosak.

Bár a bázeli sztenderdek nem kötelező jellegűek, ezek beépülnek a tagok², így az Európai Unió jogrendszerébe is, hiszen együttműködésük eredményeképp jönnek létre és hozzájárulnak a közös cél, a pénzügyi stabilitás megteremtéséhez. A Bázel III. normák első része már 2013. elejétől hatályban van, de a csomag nagy kiterjedésére tekintettel a teljes alkalmazásig rendelkezésre álló átmeneti időszak 2019. január 1-ig tart.

A Bázeli Bizottság az általa kidolgozott pénzügyi szabályozási rendszer érvényesítésének elősegítésére 2011-ben indította az ezek implementációját vizsgáló **szabályozási konzisztencia értékelési programot (RCAP)**, amelynek részei:

- a 27 tagország szabályozási lépéseinek monitoringja a Bázel III sztenderdek beépítése szempontjából,
- a nemzeti és regionális banki szabályozások Bázel III szempontú konzisztenciájának értékelése, és
- ezen szabályozások prudenciális hatásainak elemzése.

A BCBS nagy hangsúlyt fektet az átültetési határidők betartásának folyamatos figyelésére, hiszen a késedelmek kedvezőtlenül hatnak az egyenlő versenyfeltételek érvényesülésére. A sztenderdek átvételének vizsgálata magában foglalja annak értékelését is, hogy a szabályozási hiányosságoknak vagy eltéréseknek mekkora prudenciális jelentősége van, méghozzá a tágabb szabályozási környezet vonatkozásában. Ez segíti, hogy a tagországok felismerjék, hogy milyen korrekciós intézkedéseket kell végrehajtaniuk annak érdekében, hogy a nemzetközileg aktív bankok valóban a bázeli

---

¹ <http://www.bis.org/bcbs/basel3.htm>

² Argentína, Ausztrália, Belgium, Brazília, Európai Unió, Kanada, Kína, Franciaország, Németország, Hong Kong, India, Indonézia, Olaszország, Japán, Korea, Luxembourg, Mexikó, Hollandia, Oroszország, Szaúd-Arábia, Szingapúr, Dél-Afrika, Spanyolország, Svédország, Svájc, Törökország, Egyesült Királyság és Amerikai Egyesült Államok.

normák szerint működhessenek. A vizsgálati módszertan alapelve az is, hogy a nemzeti sajátosságok nem szolgálhatnak indokul a bázeli szabályrendszer által meghatározott nemzeti diszkréciók kereteinek túllépésére. Továbbá a minimum követelményeken túlmenően meghatározott egyedi nemzeti rendelkezések nem kompenzálják a feltárt hiányosságokat vagy eltéréseket.³

A Bázeli Bizottság a RCAP vizsgálat indulása óta az összes tagot vizsgálta már egy vagy több témakör tekintetében. A kockázat-alapú tőkekövetelményekre vonatkozó sztenderdek átültetésének vizsgálata 2016 decemberre minden tagállam esetében lezárult. Az implementáció likviditási (LCR szabályok) szempontú értékeléseinek befejezését egy évvel későbbre, 2017. végére ütemezte be a BCBS, ezen a területen 9 tagnál fejeződött be eddig a vizsgálat. A globálisan rendszerszinten jelentős bankok (G-SIBs) szempontjából csak az 5 anyaországi hatáskörrel rendelkező tagot kellett vizsgálnia a Bázeli Bizottságnak, 2016-ban mindegyik esetében elvégezte a határon-átnyúló szintű implementációs értékelést. Több vizsgálatnál már az utólagos tagállami önértékelési jelentésre is sor került, van, ahol már lassan a felülvizsgálat is időszerű lenne. (További részleteket I. a Mellékletben található táblában.)

A cikk további részében a BCBS-nek a G20 országok vezetői számára készített legutóbbi Bazel III implementációs jelentését⁴, valamint a legfrissebb adoptálási helyzetjelentést⁵ alapul véve összegzi a bázeli reformok átültetésének eddigi eredményeit.

Hogyan érvényesülnek jelenleg a Bazel III szabályozási reformok

Általánosságban elmondható, hogy a Bazel III tőke- és likviditási sztenderdeket a megadott határidőn belül átültették a tagállamok nemzeti jogszabályaikba. Mind a 27 állam rendelkezik végleges kockázaton alapuló tőkeszabályokkal, likviditási fedezeti ráta (LCR) szabályozással és tőkefenntartási puffer követelménnyel. Éppígy, a globálisan rendszerszinten jelentős bankok anyaországi hatáskörével rendelkező tagok⁶ már hatályba léptették az ezen intézményekre vonatkozó megfelelő szabályozási kereteket. 26 tag bocsátott ki végleges anticiklikus tőkepuffer szabályokat, és 25 rendelkezik hazai viszonylatban rendszerszinten jelentős bankokra (D-SIBs) vonatkozó végleges vagy tervezet formában létező szabályozási kerettel. Folyamatban van a tőkeáttételi mutatóra és a nettó stabil forrás ellátottsági mutatóra (NSFR) vonatkozó normák bevezetése is, ezek implementálásának végleges határideje 2018. január.

Azonban *nem csak a bázeli bizottsági tagállamok igyekeznek követni a bázeli normákat*, a rendelkezésre álló jelentések szerint más országok is jelentős előrelépést mutatnak a keret átültetésében. Erről a BCBS leginkább a - hozzá hasonlóan a Nemzetközi Fizetések Bankja (BIS) keretein belül működő - Pénzügyi Stabilitási Intézet (FSI) felméréseire támaszkodva szerez információt. Ezek azt mutatják, hogy míg 2012-ben csak hat nem bázeli bizottsági tag fogadott el az új szabályozói tőke definíciónak megfelelő szabályokat, ez a szám 2014-re 44-re, 2016 végére pedig közel 60-ra nőtt. Az LCR szabályozást vizsgálva hasonló tendencia mutatkozik, 2018-ra a szándéknyilatkozatok, illetve a várakozások szerint kb. 70 nem-tag állam fog megfelelni a Bazel III keret két kulcselemének.

Ugyanakkor, a bázeli sztenderdek folyamatos fejlesztése is indukálja, hogy az elkövetkezendő néhány évben *még bőven akad tennivaló az implementáció terén, és több ország jelezte aggodalmát a már megállapított határidők betartásával kapcsolatosan.* Ilyen aggályok merültek fel különösen a következő témák kapcsán:

- a nem központilag elszámolt derivatív ügyletekkel kapcsolatos margin követelmények 2016 szeptember végi bevezetése érdekében végül csak 18 tagállamnak sikerült végleges jogszabályokat alkotni, vagy legalább tervezetet kidolgozni,

---

³ A szabályozás érvényesítését szolgáló felügyeleti hatékonyság értékelése kívül esik a RCAP keretein, ez más vizsgálati programok tárgyát képezi, ilyenek például a Világbank – Nemzetközi Monetáris Alap (IMF) pénzügyi szektort értékelő FSAP programja, a Bizottság „peer review” programjai, vagy a Pénzügyi Stabilitási Tanács (FSB) átfogóbb vizsgálatai.

⁴ <http://www.bis.org/bcbs/publ/d377.htm>

⁵ <http://www.bis.org/bcbs/publ/d388.htm>

⁶ Kína, Japán, Svájc, USA, EU

- a felülvizsgált 3. pilléres nyilvánosságra hozatali követelményeket⁷ először a 2016 évvégi adatok közzétételénél kell alkalmazni,
- az OTC derivatív ügyletekhez kapcsolódó partner-hitelkockázat mérés új átfogó, sztenderdizált megközelítését (SA-CCR), amely felváltja az eddigi modell és nem-modell alapú módszereket (CEM, IMM shortcut method, SM), 2017 januártól 1-től kell bevezetni,
- a központi szerződő felekkel szembeni kitettségekre, valamint az alapokba (pl. fedezeti, befektetési) történő tőkebefektetésekre vonatkozó minden bankra érvényes továbbfejlesztett tőkekövetelményeket szintén 2017 január 1-től kell alkalmazni.

A nehézségek egyrészt a nemzeti jogszabályalkotó folyamatokból adódnak, másrészt a bankok információs rendszerei sok esetben nem alkalmasak az új követelmények, illetve jelentések teljesítésére.

A szabályozási implementáció konzisztenciája

A Bázeli Bizottság a közelmúltban (2016. március) tette közzé a *RCAP Kézikönyvet*⁸, amely a 2012 óta felhalmozódott tapasztalatokra építve az eddiginél részletesebb módszertant tartalmaz a tagállami konvergencia-értékelésekre, és már most is érezteti hatását a sztenderdek egységesebb alkalmazásában.

A 2016. decemberig közzétett tőke szempontú tagállami értékelési jelentések⁹ eredményeit tekintve tizenöt tag általános értékelése „megfelel”, kettő „nagyértékben megfelel”, kilenc pedig „lényegében nem felel meg” lett (ennek okáról a cikk a későbbiekben szót ejt). Az LCR sztenderdek tekintetében eddig 9 országértékelő jelentés jelent meg, hét tagállam „megfelel”, kettő „nagyértékben megfelel” minősítést kapott. A 5 tagnál végzett G-SIB vizsgálat magában foglalta a nagyobb veszteségviselő képességre vonatkozó követelményeknek való megfelelést, valamint az ehhez kapcsolódó közzétételi elvárások teljesítését egyaránt, és mindegyik esetben megfelelőnek találta ezeket. A D-SIB sztenderdekre vonatkozó értékelések is nagyértékű megfelelést jeleznek, de az ezekhez kapcsolódó kiegészítő követelmények eltéréseket mutatnak az országok között.

A szabályozás alkalmazásának eredményei, konzisztenciája

A *Bázel III sztenderdek bankokra gyakorolt hatásának mennyiségi monitoringja* azt mutatja, hogy tavaly óta folyamatosan növelték tőke- és likviditási puffereiket. A nemzetközi viszonylatban aktív bankok mind teljesítik a végső célként meghatározott kockázat-alapú tőke és tőkeáttételi ráta követelményeket, sőt, a legtöbb már a 2019-re előírt likviditási sztenderdeket is, beleértve mind az LCR, mind az NSFR előírásokat.

A *szabályok alkalmazásának konzisztenciáját vizsgálva* azonban a BCBS jelentős eltéréseket talált abban a vonatkozásban, ahogyan a bankok kockázattal súlyozott eszközeiket (RWA) számítják¹⁰. Az összehasonlíthatóság biztosítása érdekében ezért módosításokat javasol a bankok által - a hitelkockázatokra vonatkozó minimális szabályozási tőkekövetelmény kiszámolására - alkalmazott módszerek tekintetében, korlátozná a belső modellek használatát. A javaslatot¹¹ a kapott észrevételek és egy átfogó mennyiségi hatástanulmány (QIS) eredményeinek figyelembe vételével véglegesítik majd, semmiképp sem cél a tőkekövetelmények átfogó, jelentős növelése. A hitelkockázati sztenderdek mellett folyamatban van a 2016 januárjában közzétett piaci kockázati keret felülvizsgálata is.

A Bázeli Bizottság további tervei

---

⁷ <http://www.bis.org/bcbs/publ/d356.pdf>

⁸ <http://www.bis.org/bcbs/publ/d361.htm>

⁹ Mind a 27 tagállamra vonatkozóan elkészült, a 9 európai uniós tagállamot külön-külön vizsgálták.

¹⁰ <http://www.bis.org/bcbs/publ/d363.pdf>

¹¹ <http://www.bis.org/bcbs/publ/d362.pdf>

A megkezdett implementációs értékelési sorozatok folytatása mellett a BCBS tervezi az NSFR-re és a tőkeáttételi mutatóra vonatkozó RCAP vizsgálatok elindítását a közeljövőben, és a tapasztalatokat figyelembe véve folyamatosan igyekszik javítani az értékelési módszertanon.

Az eddig említettekén kívül a bizottság kiemelt feladatának látja a jövőben a kockázatkezelési gyakorlat és az erre irányuló felügyeleti tevékenység további javításának támogatását, beleértve a kockázati adatok összegzését és a kockázati jelentéseket, a széleskörű adatkezelés és az IT infrastruktúra fejlesztését, ugyanis még jelentős hiányosságokat tárt fel a 2013-ban erre vonatkozóan közzétett alapelvei alkalmazásában.

EU vonatkozások¹²

A Bázeli Bizottság által meghatározott szabályozási keretek a többi taghoz hasonlóan beépülnek az Európai Unió jogszabályrendszerébe is. A bankszektorra vonatkozó releváns rendelkezéseket elsősorban a 2014. január 1-től hatályban lévő CRDIV/CRR szabályozási csomag tartalmazza, amelynek jelenleg folyamatban van az Európai Bizottság javaslatain alapuló módosítása.

A 2014-ben befejezett tőke-szemponitú RCAP értékelése során a Bázeli Bizottság mégis „lényegében nem felel meg” átfogó minősítéssel illette az Uniót, amelynek kilenc tagállama egyben a BCBS-ben is tagsági joggal rendelkezik. Ennek magyarázatát a területén működő a banki intézmények sokszínűségében és abban találhatjuk, hogy az EU jogszabályalkotó munkája során mindig figyelembe veszi a térség sajátosságait. A két fő terület, ahol az értékelés a legnagyobb hiányosságokat mutatta a hitelkockázatokra alkalmazott belső értékelésen alapuló megközelítésre és a partner-hitelkockázatra vonatkozó szabályozási keret volt.

Az EU likviditási (LCR) szttenderdek alapján történő vizsgálatát a BCBS 2017 első negyedévére tervezi, de a módosítások kapcsán várható a tőkeszabályokra vonatkozó értékelés felülvizsgálata is.

Melléklet

A tagállamokra és az Európai Unióra vonatkozó – a BCBS honlapján publikált - RCAP értékelések és “follow-up” jelentések:

Tag	Kockázat-alapú szttenderdek	tőke	Likviditás (LCR)	G-SIB / D-SIB követelmények	RCAP utáni „follow-up” (önértékelő jelentés)
Argentína	Szeptember, 2016		Szeptember, 2016		
Ausztrália	Március, 2014				Március, 2016
Brazília	December, 2013				Március, 2015 , március, 2016

¹² Az EU sajátosságok részletesebb bemutatása ennek a cikknek nem célja, az EU-ban folyamatban lévő szabályozási reformokat a Szabályozói Hírlevél egy másik cikke mutatja be:

Kanada	Június, 2014			Március, 2016
Kína	Szeptember, 2013		Június, 2016	Március, 2015 , március, 2016
Európai Unió	December, _____ 2014 (előzetes verzió, október 2012)		Június, 2016	Március, 2016
Hong Kong	Március, 2015	Március, 2015		
India	Június, 2015	Június, 2015		
Indonézia	December, 2016	December, 2016		
Japán	Október, _____ 2012 december, 2016 („follow-up” értékelés)	December, 2016	Június, 2016	Március, 2015 , március, 2016
Korea	Szeptember, 2016	Szeptember, 2016		
Mexikó	Március, 2015	Március, 2015		
Oroszország	Március, 2016	Március, 2016		
Szaúd-Arábia	Szeptember, 2015	Szeptember, 2015		
Szingapúr	Március, 2013	December, 2016		Március, 2015 , március, 2016
Dél-Afrika	Június, 2015	Június, 2015		
Svájc	Június, 2013		Június, 2016	Március, 2015 , március, 2016
Törökország	Március, 2016	Március, 2016		
Amerikai Egyesült Államok	December, _____ 2014 (előzetes verzió, Október, 2012)		Június, 2016	Március, 2016